

Nikoli več ne bom govorila o vojni

VLADAN JEREMIĆ

prevedel GREGOR VUGA

Razstava *I Will Never Talk about the War Again* (Nikoli več ne bom govorila o vojni) se v Sloveniji predstavlja prvič, in to v sklopu programa, ki ga je KIBLA pripravila za Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture. Razstavo sta producirali KIBLA in Biro Beograd, s podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport republike Slovenije, zavoda Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture in Mestne občine Maribor. Razstava se je odprla 8. junija in traja do 30. avgusta 2012.

Razstava *Nikoli več ne bom govorila o vojni* predstavlja dela umetnikov iz Bosne in Hercegovine, Srbije, Hrvaške in Rusije in se osredotoča na kritično družbeno analizo ter pričevanja o nasilju in travmi, povezanim z nedavnimi vojnami v državah bivše Jugoslavije.

Pod težkim bremenom vojn, etničnih nacionalizmov ter družbenoekonomskega razslojevanja, ki ga je ustvarila ideologija neoliberalnega kapitalizma, skoraj vse države, ki so nastale po razpadu Jugoslavije, trpijo za neokolonialno odvisnostjo, ki jo zapoveduje globalni kapital, in trajno krizo na ekonomski periferiji Evrope. V takšnem družbenem in političnem

kontekstu nenehnega antagonizma obstajajo nekatere pozicije, v katerih se prikazujejo, manifestirajo in interpretirajo pričevanja vojnih travm. Iz tega razloga se mnogim reprezentacijam na področju kulturne produkcije in sodobne umetnosti ne uspe izogniti stereotipom.

Večina sodobne umetnosti, ki so jo po vojnah in razpadu Jugoslavije ustvarili umetniki v regiji, se je bolj kot s pričevanji o vojnih travmah ukvarjala z nacionalnimi identitetami. Ko so se umetniki v svojem delu le spoprijeli z travmo, jih je umetniški establišment sprejel kot del "politike sočutja", boja za človeške pravice in humanitarnih dejavnosti. Od njihove umetnosti so pričakovali, da bo prevzela aktivno vlogo v procesu preseganja vojne travme in »ozdravljenja« družbe. V tej matrici je umetnost v službi prevladujočih paradigem, zaradi pričakovanja, da bi se skozi travmo lahko sublimirala ali presegla. Najobičajnejši način soočanja z vojno travmo v javni sferi družb bivše Jugoslavije pa je bilo njeno zamolčanje – ali pa njena manifestacija ter preobrazba travmatske izkušnje skozi komedijo v množičnih medijih ali filmu.

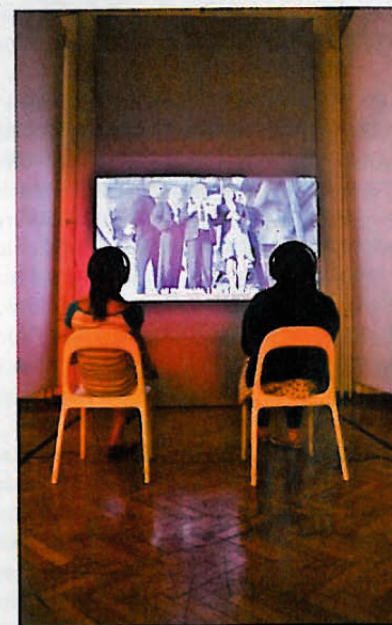
Razstava *Nikoli več ne bom govorila o vojni* se ukvarja z vprašanjem, ali lahko sodobna umetniška praksa najde jezik, s katerim bi bilo mogoče politično govoriti o posameznih in kolektivnih vojnih in povojnih izkušnjah, ne da bi zdrsnili v eksotizacijo. Je mogoče najti primerno umetniško formulo in ali je

vedno nujno, da v procesu razumevanja ustvarimo empatijo? Tišina in amnezija sta najbolj pogosti reakciji na travmo; ali umetnost v tem smislu tudi ostane nema, s tem ko uporablja le simbolni jezik podob in zvokov ter ostaja na področju posredovanja in simboliziranja?

Naslov razstave je izposojen iz videoperformansa *Nikoli več ne bom govorila o vojni* dveh umetnic iz Sarajeva, Adele Jušić in Lane Čmajčanin. Za svojo nedavno zvočno instalacijo *Bedtime Stories* (Pravljice za lahko noč) sta zbrali pripovedi o življenju med 1395 dni dolgem obleganju Sarajeva, ko so si ljudje pred granatami iskali zatočišče v malih kletih mestnih stavb. *Pravljice za lahko noč* so postavljene v KIT-u na glavnem mestnem trgu v Mariboru.

V zadnjem desetletju so spodleteli mnogi poskusi, da bi v Zagrebu ali Beogradu organizirali istospolne parade, medtem ko so tiste »uspešne« potekale pod strogim policijskim nadzorom. V Beogradu so leta 2001 skupine fašistov, klerikalnih nacionalistov in nogometnih huliganov napadle parado in veliko ljudi je bilo poškodovanih. V svoji videoinstalaciji z dvema kanaloma *East Side Story* (Zgodba z vzhodne strani) se zagrebški umetnik Igor Grubić spoprijema z vprašanjem pravic spolnih manjšin v družbah, ki se nasilno odzivajo na kakršnokoli drugačnost.

S svojim trajnim performansom *Holy Warriorress* (Sveta Bojevnica) ena najbolj radikalnih sarajevskih umetnic Alma

Suljević prevprašuje islamofobno stanje zahodnih družb in nas opominja na posledice takšnega sovraštva, saj je tudi sama doživela vojno v Bosni in genocid bosanskih muslimanov. Ob odprtju razstave je nastopala na ulicah Maribora.

Senčni muzej je predstavil ponovno izvedbo performansa *I Slept Under the Photos of Killed in the Wars in Former Yugoslavia* (Spal sem pod fotografijami ubitih v vojnah bivše Jugoslavije) Jaroslava Supeka (1952–2009) iz Vojvodine. Umetnik je prevzel odgovornost, namesto da bi molčal. Njegovo sporočilo je univerzalno in konkretno, resnično in očitno.

V svoji najnovejši stenski poslikavi, *The Years of the Bonecrusher Queen* (Vladavina

»Pod težkim bremenom vojn, etničnih nacionalizmov ter družbenoekonomskega razslojevanja, ki ga je ustvarila ideologija neoliberalnega kapitalizma, skoraj vse države, ki so nastale po razpadu Jugoslavije, trpijo za neokolonialno odvisnostjo, ki jo zapoveduje globalni kapital, ter trajno krizo na ekonomski periferiji Evrope. V takšnem družbenem in političnem kontekstu nenehnega antagonizma obstajajo nekatere pozicije, v katerih se prikazujejo, manifestirajo in interpretirajo pričevanja vojnih travm.«

1 EAST SIDE STORY – IGOR GRUBIĆ
foto: IZSEK IZ VIDEOA

2 PERFORMANS ALME SULJEVIĆ
foto: OSEBN ARHIV

3 REPRIZA PERFORMANSA JAROSLAVA SUPEKA
foto: JAROSLAV SUPEK

4 IZ RAZSTAVE V KIBLI
foto: ARHIV KIBLA

kraljice drobilke kosti) je Nikolay Olyenikov, umetnik iz Moskve, razvil menažerijo situacij in podob, povezanih z zgodovinsko kronologijo z vojno povezanih dogodkov v bivši Jugoslaviji. Novo luč meče tudi na zlovesčo vlogo mednarodnih akterjev v tej vojni. Nove zidne inštalacije so realizirane v KIBELI in KIBARU kot tudi na tisku velikega formata na zunanosti stavbe MTB v izgradnji na Ulici slovenske osamosvojitve, bivši Svetozarevski ulici. S tem, da ji je dalo politični in zgodovinski kontekst, je delo Nikolaya Olyenikova postalo didaktično orodje za branje razstave, kažoč na razloge za vojno, ki jih je ustvarila ideologija neoliberalnega kapitalizma.

Film *Partisan Songspiel: Belgrade Story* (Partizanski songspiel: Beograjska zgodba) je drugi zaporedni songspiel ruskega umetniškega kolektiva Chto Delat?. Uprizorjen v zapuščenih tovarni iz 19. stoletja, se navezuje na resnične dogodke v Srbiji leta 2009 in jih prenese v bolj univerzalen songspiel o zatiralcih in zatiranih.

Vladan Jeremić (rojen 1975 v Beogradu) je kurator in umetnik, ki živi in dela v Beogradu. V svoji kuratorski in umetniški praksi raziskuje presečišče med sodobno umetnostjo in političnim aktivizmom. Z Reno Rädle deluje v umetniškem duetu. Skupaj sta ustanovila Biro Beograd, društvo, ki ponuja platformo za kritično prakso in posega onkraj konvencionalnih oblik sodobne umetnosti, kulturnih in družbenih raziskav ali političnega aktivizma.

Nikoli več ne bom govorila o vojni je spremenjena oblika razstave, ki je bila

postavljena leta 2011 s skupnim trudom Biroja Beograd in Centra za umetnost in arhitekturo iz Stockholmskega Färgfabriken, pod naslovom *Psihoza 1 – Nikoli več ne bom govorila o vojni*. ■

Razstava I Will Never Talk about the War Again (Nikoli več ne bom govorila o vojni) se je odprla 8. junija in traja do 30. avgusta 2012 v prostorih Kible v Mariboru.

»Tišina in amnezija sta najbolj pogosti reakciji na travmo; ali umetnost v tem smislu tudi ostane nema, s tem ko uporablja le simbolni jezik podob in zvokov ter ostaja na področju posredovanja in simboliziranja.«